

DRUŠTVO ZA ZMANŠEVANJE ŠKODE ZARADI DROG STIGMA

**ZNAČILNOSTI UŽIVALCEV PREPOVEDANIH DROG
IN POTREBE PO VARNEM PROSTORU ZA
UŽIVANJE DROG**

Analiza potreb v okviru pilotskega projekta vzpostavitve Varne
sobe za injiciranje drog v RS

**INES KVATERNIK
10.12.2015**

Kazalo vsebine

1 OPREDELITEV PROBLEMATIKE	3
2 METODOLOGIJA.....	4
2.1 Ciljna populacija.....	4
2.2 Obdobje anketiranja in način zbiranja podatkov.....	4
2.3 Metodologija vprašalnika.....	4
2.4 Metodologija analize.....	5
3 REZULTATI	5
3.1 Demografski podatki	5
3.2 Prostor in pogostost uživanja drog.....	7
3.3 Način uživanja drog.....	8
3.4 Tvegana vedenja	9
3.5 Uporabnost varne sobe za uživanje drog.....	10
4 ZAKLJUČKI.....	11
6 PRILOGA	14

1 OPREDELITEV PROBLEMATIKE

Potrebe intravenoznih uporabnikov drog po varnih prostorih za injiciranje v Sloveniji niso nekaj novega. Zaznane so bile že v začetku 21. stoletja. Strokovni delavci, zaposleni na področju zmanjševanja škode zaradi drog, so se na te potrebe pravočasno odzivali. Tako je Društvo za zmanjševanje škode zaradi drog Stigma (v nadaljevanju Društvo Stigma) že leta 2004 Uradu za droge pri Vladi RS dalo uradno pobudo za implementacijo varne sobe za injicirajoče uporabnike drog. Tej pobudi so sledile številne aktivnosti v smeri dokazovanja potreb po omenjenem programu¹ in opravičevanja stroškovne učinkovitosti programa² ter usklajevanju zakonodaje³.

V tem času se je izrazito poslabšal socialno-ekonomski položaj intravenoznih uporabnikov drog v Sloveniji. Povečal se je pojav brezdomstva, poglobila sta se revščina in socialna izključenost ter stigma. Veliko uporabnikov drog nima pogojev za uporabo drog na varen način in so prisiljeni droge uporabljati v nehiigienskih in nesterilnih okoljih, na javnih prostorih, s tem pa je povezana večja izpostavljenost okužbam z nalezljivimi boleznimi (HIV, hepatitis) in bakterijskimi okužbami. Zaradi obsojanj in nerazumevanja okolice drogo uporabljajo pod stresom in v naglici, kar tudi vodi do dodatnih zdravstvenih zapletov in večjih zdravstvenih tveganj (poškodbe tkiv, rane). Z implementacijo varnega prostora za uporabo drog se lahko ta tveganja zmanjšajo, zagotovijo se pogoji za varnejšo uporabo drog in s tem prepreči marsikateri zdravstven zaplet in poškodbe.

Uporaba drog na javnih mestih je v Ljubljani prisotna že vrsto let - leta 2012 je Društvo Stigma v Ljubljani identificiralo skoraj 30 lokacij, kjer so našli odvržen pribor za injiciranje. V zadnjih petih letih (2010 – 2014) je Društvo Stigma v Ljubljani na čistilnih akcijah pobralo približno 55 tisoč odvrženih, uporabljenih (in potencialno okuženih) injekcijskih igel.

Pomembni cilji programa varne sobe za injiciranje so zmanjšanje vidne uporabe drog v lokalni skupnosti in s tem izboljšanje skrbi za javno zdravje (zmanjšanje nevarnosti okužb med splošno populacijo zaradi odvrženih/uporabljenih igel, manjše število odvrženih injekcijskih igel v lokalni skupnosti in s tem boljše počutje prebivalcev), za uporabnike drog pa zagotavljanje prostora za varnejšo uporabo drog v nadzorovanem in sterilnem okolju, zmanjšanje število smrtnih primerov zaradi predoziranja, zmanjšanje souporabe pribora in zmanjšanje okužb v povezavi s souporabo pribora za injiciranje (HIV, Hepatitis C, Hepatitis B in bakterijskih okužb). S prisotnostjo zdravstvenega osebja se uporabnikom zagotovi tudi možnost takojšnje učinkovite obravnave predoziranja in drugih poškodb ter nudenje ustreznih zdravstveno preventivnih informacij.

V poročilu »Raziskava o slogih in načinu uživanja drog, ki jih je mogoče injicirati, ter o potrebah uživalcev drog glede prostora uživanja« (FSD, 2006) je bilo ugotovljeno, da 36% uporabnikov, ki obiskujejo dnevne centre Stigme droge injicira na javnih straniščih, 20% pa v

¹ »Raziskava o slogih in načinu uživanja drog, ki jih je mogoče injicirati ter potrebah uživalcev drog glede prostora uživanja«, Fakulteta za socialno delo, 2006.

² »Vzpostavitev varnih sob za uporabnike prepovedanih drog – Predlog načina delovanja in ocena stroškov in učinkov«, Kvaternik et. al., 2013.

³ Sprememba Kazenskega zakonika, ki omogoča vzpostavitev varnih sob v programih pod nadzorom javnega zdravstva, 2011.

parkih. Podatki Nacionalnega poročila o stanju na področju drog 2012 pa kažejo, da »57 % anketiranih uporabnikov programov zmanjševanja škode v Sloveniji, uporablja droge v javnih prostorih, od teh 5,5 % vedno in 51 % včasih, zunaj (v avtu, gozdu, parku, zapuščenih hišah, v kletnih prostorih, na vlaku, v okolici dnevnega centra, na pokopališču) pa vedno uporablja droge 14 % anketiranih, včasih 52 % in nikoli 35 % (FSD, 2006). »Analiza učinkov varnih sob za injicirajoče uporabnike drog, ki jo je opravil EMCDDA, je pokazala, da te sicer ne zmanjšajo števila uživalcev drog, izboljšajo pa njihovo vedenje, saj so prešli na bolj varne načine uporabe drog. Najpomembnejši vidik varnih sob za injiciranje je v tem, da se preventivni ukrepi in nasveti odvijajo v realnem času in dejansko preprečujejo tveganja in posledično škodo« (Kvaternik et. al 2013).

Pred začetkom delovanja pilotskega projekta Vzpostavitve varne sobe za injiciranje drog v Ljubljani, želimo med visoko tveganimi intravenoznimi uporabniki prepovedanih drog, uporabniki programov društva Stigma, preveriti potrebe po omenjenem programu. Ker se želimo ciljni populaciji približati, nas poleg drog, ki jih injicirajo in načina, kako droge uporabljajo, zanimajo predvsem okoliščine same uporabe drog: prostor, čas (del dneva, ko droge najpogosteje uporabljajo in čas, ki ga potrebujejo za aplikacijo drog), pribor za injiciranje (ali vedno uporabljajo sterilne igle in ostali pribor).

2 METODOLOGIJA

2.1 Ciljna populacija

Ciljna populacija raziskave so visoko tvegani intravenozni uporabniki prepovedanih drog, ki iščejo pomoč v različnih programih oz. lokacijah Društva za zmanjševanje škode zaradi drog Stigma na območju mesta Ljubljana.

2.2 Obdobje anketiranja in način zbiranja podatkov

Anketiranje je potekalo od 14. 10 do 30. 11. 2015. Anketiranje se je izvajalo samo med visoko tveganimi uporabniki Društva Stigma na območju mesta Ljubljane. V vzorec smo zajeli 58 anketiranih.

Raziskava je bila izvedena z anketnim vprašalnikom. Izbrane osebe so bile o anketi obveščene z nagovorom strokovnih delavcev Društva Stigma. Raziskava je bila izvedena s samoanketiranjem. Anketne vprašalnike so respondentom delili strokovni delavci Društva Stigma.

2.3 Metodologija vprašalnika

Anketni vprašalnik »Značilnosti uživalcev prepovedanih drog in potrebe po varnem prostoru za uživanje drog« je sestavljen iz vprašanj zaprtega in odprtega tipa, ki so se nanašala na različna vsebinska področja. Pri pripravi vprašalnika smo si pomagali z vprašalnikom

»Vprašalnik o slogih in načinu uživanja drog, ki jih je mogoče injicirati, ter o potrebah uživalcev drog glede prostora uživanja«, ki ga je pripravila Fakulteta za socialno delo, v letu 2006 v okviru projekta Potrebe po novih programih v RS.

2.4 Metodologija analize

Vprašalnik v splošnem sestoji iz petih sklopov, v okviru katerih so v nadaljevanju predstavljeni zbrani podatki. Zbrani podatki so bili analizirani in prikazani s pomočjo programskega paketa IBM SPSS 21.0 in MS Excela.

Interpretacija rezultatov je temeljila na deležih kategorij, ločeno po demografskih ali drugih spremenljivkah, vključno z grafičnim prikazom. Podatke smo analizirali glede na različna demografska in socio-ekonomska merila, predvsem spol, starost, izobrazba in status, in tako preučevali tvegana vedenja v ciljni populaciji visoko tveganih intravenoznih uporabnikov prepovedanih drog.

Vsota deležev pri določenih skupinah lahko zaradi možnosti več odgovorov na zastavljeno vprašanje presega 100 %.

3 REZULTATI

3.1 Demografski podatki

Tabela 0-1: Število in delež (v %) oseb v vzorcu skupaj, glede na spol, starost, izobrazbo in status

		Število v vzorcu	Delež [%] v vzorcu
SKUPAJ		58	100,0%
SPOL	moški	40	70,2%
	ženski	17	29,8%
STAROST	15 - 24 let	1	1,7%
	25 - 34 let	21	36,2%
	35 - 44 let	30	51,7%
	45 - 54 let	6	10,3%
	55 - 64 let	0	0,0%
IZOBRAZBA	nedokončana osnovna šola	1	1,8%
	osnovnošolska	21	36,8%
	poklicna in srednješolska izobrazba	34	59,6%

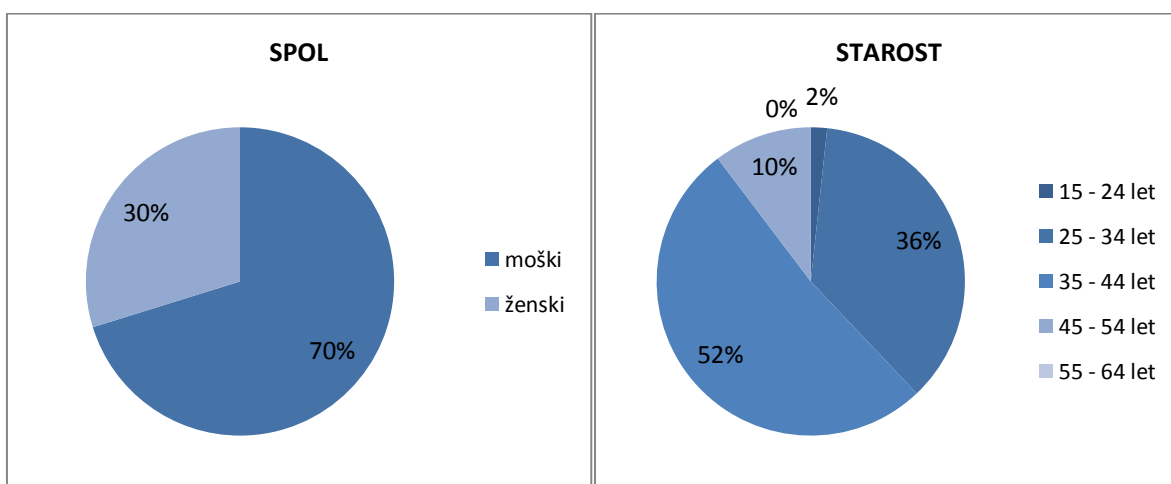
	višješolska, visokošolska izobrazba več	ali 1	1,8%
STATUS	zaposleni	5	8,6%
	šolajoči	1	1,7%
	brezposelni	50	86,2%
	upokojeni	2	3,9%

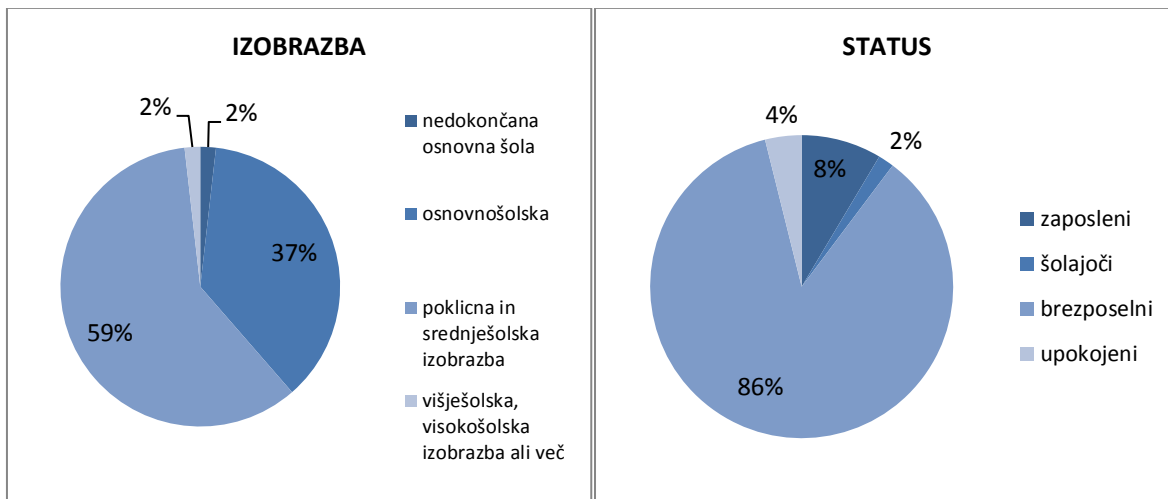
Socio-demografske značilnosti zbranih podatkov so naslednje. Med anketiranimi je 70,2 % moških in 29,8 % žensk. Večina (93,1 %) je slovenske nacionalnosti. Če si pogledamo starostno strukturo, vidimo, da je več kot polovica anketiranih (51,7 %) v starostni skupini od 35 - 44 let, po številu jim sledi skupina mlajših odraslih (25 - 34 let). Povprečna starost anketirancev je 36 let (najmlajši 23, najstarejši 54).

Večina anketiranih 35,1 % živi v lastnem stanovanju, 21,10 % jih živi pri starših ali sorodnikih, 3,5 % vprašanih živi pri prijatelju. 14 % anketiranih je brezdomnih; od tega jih 7 % živi v zavetišču, 7% odstotkov pa navaja, da živi na cesti oziroma ulici. 26,3 % vprašanih pa je na vprašanje »Kje trenutno prebivaš?« izbralo kategorijo drugo, pod katero so navajali: »podnajemnik, nomadsko življenje, pri fantu, v samskem domu, v varni hiši«.

Večina vprašanih je samskih (68,4 %), 26,3 % jih živi v zunajzakonski skupnosti, 5,3 % pa je poročenih.

1,8 % vprašanih ima nedokončano osnovno šolo, 36,8 % ima dokončano osnovno šolo, 59,6 % anketiranih ima srednjo poklicno izobrazbo oz. splošno izobrazbo, 1,8 % pa višješolsko oz. visoko izobrazbo. 86,2 % anketiranih je brezposelnih, 8,6 % je zaposlenih, 3,4 % je invalidsko upokojenih, 1,7 % pa jih je še vedno v procesu izobraževanja.

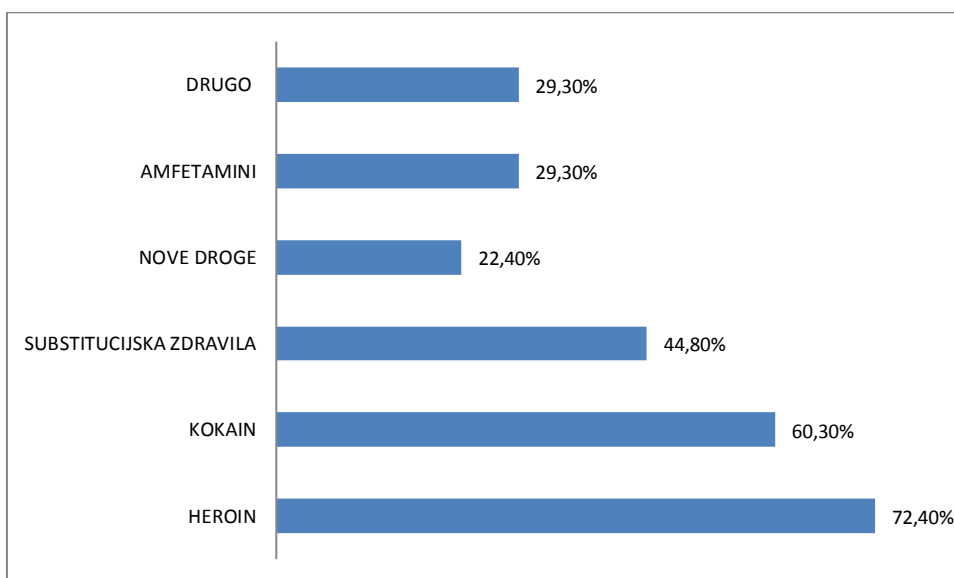

Slika 0-1: Struktura anketirancev glede na izbrana demografska merila: spol, starost, izobrazbo in status

3.2 Prostor in pogostost uživanja drog

Večina anketiranih (75,9 %) najpogosteje uživa drogo doma, 50 % drogo uporablja v toaletnih prostorih, 25,9 % jih navaja, da drogo uporablja v avtomobilu in parku, po 22,4 % jih drogo uporablja v garaži ali pri preprodajalcu. 17,2 % anketiranih navaja uporabo droge v lokalu in v kleti, 12,1 % uporablja drogo na avtobusni postaji, 10,3 % vprašanih pa v šoli. 12,3 % anketiranih pa je izbralo kategorijo drugo in posebej poudarilo, da drogo uporablja »na različnih krajih«, »kjerkoli«, »v naravi«, »v zavetišču«, »kjerkoli«, »ni važno, samo, da je prostor«).

Večina anketiranih droge uporablja večkrat na dan. Več kot polovica anketiranih (54,5 %) droge uporablja več kot trikrat na dan, 25,5 % jih uporablja dvakrat na dan, 20% pa navaja, da droge uporablja enkrat na dan.

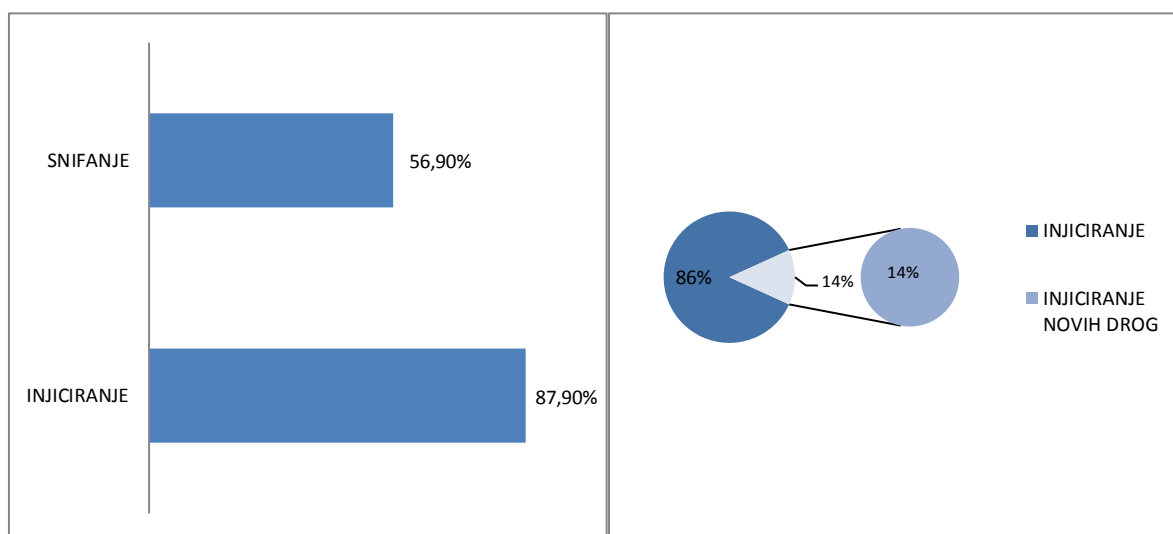
Slika 0-1: Delež (v %) uporabe posameznih prepovedanih drog med anketiranimi v programih Društva Stigma

Večina anketiranih (72,4 %) uživa heroin, več kot dve tretjini (60,3 %) jih uživa kokain. Uporabi heroina in kokaina sledijo (zlo)raba substitucijskih zdravil (Metadona, Buprenorfina, Substitola in Subutexa) in amfetaminov (29,3 %). 29,3 % anketiranih navaja uporabo drugih drog. Med njimi večina uporablja zdravila na recept in konopljo. Dobra petina vprašanih (22,4 %) pa je navedlo uporabno novih drog, kar je z vidika zdravstvenih tveganj in varovanja javnega zdravja še posebej zaskrbljujoče.

3.3 Način uživanja drog

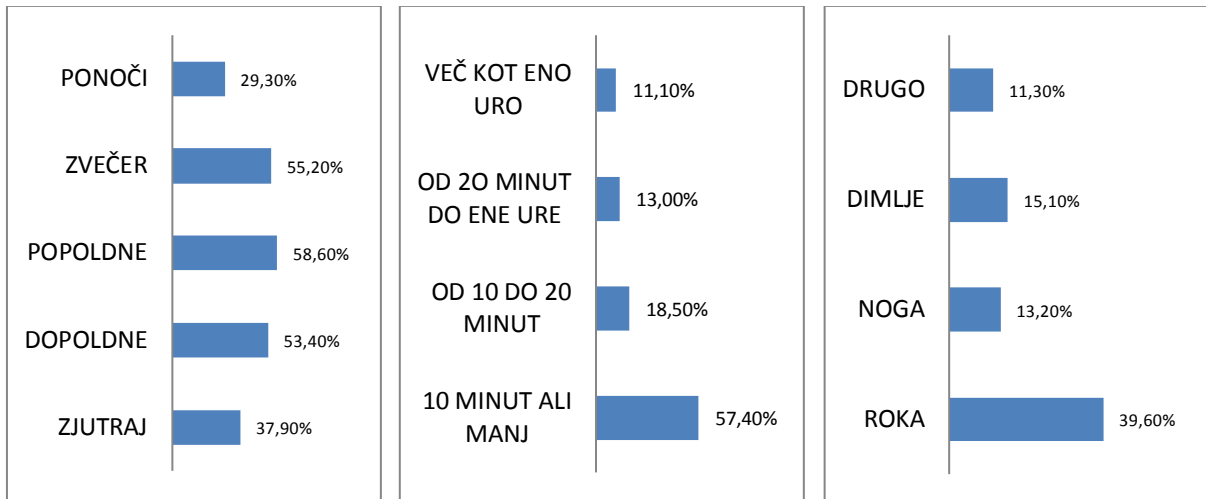
Med anketiranimi je najpogostejši način uživanja drog injiciranje (87,9 %). Med drogami, ki jih anketirani injicirajo izstopa uporaba heroina in druge vrste drog, in sicer v 45,1 %, sledi injiciranje heroina (24,1 %), kokaina (9,8 %), drugih drog (7,8 %), kokaina in druge vrste drog (5,9 %) in substitucijskih zdravil (3,9 %).

Na vprašanje »Katere droge snifaš?« je odgovorilo 56,9 % anketiranih. Slednji najpogosteje (39,4 %) snifajo »zdravila na recept« (benzodiazepine, hipnotike, pomirjevala, uspavala,...), sledijo anketirani, ki snifajo različne vrste drog (27,3 %) in heroin (15,2 %). Kokain snifa 6,1 % anketiranih, amfetamine pa 3 %.

Slika 3-2 (a, b): Način uporabe drog (slika 3-1a) in razmerje med injiciranjem različnih vrst drog in injiciranjem novih drog (3-1b) med anketiranimi v programih Društva Stigma

Kot je razvidno iz slike 3-1 (b) pa kat 14 % anketiranih, ki droge injicira, injicira nove droge, med katerimi izstopa 3- MMC.

Slika 3-2 (a,b,c): Rituali uživanja drog (del dneva (a), čas potreben za aplikacijo (b), mesto aplikacije(c)) med anketiranimi v programih Društva Stigma

Skoraj dve tretjini anketiranih (58,6 %) droge uporablja v popoldanskem času (od 14. do 18.), sledi uporaba zvečer (od 18. do 22.) in sicer v 55,2 %. V dopoldanskem času (od 10. do 14.) droge uporablja več kot polovica anketiranih 53,4 %, zjutraj (od 6. do 10.) droge uporablja 37,9 %, ponoči (od 22. do 6.) pa 29,3 % anketiranih.

Skoraj dve tretjini anketiranih (57,4 %) porabi 10 minut ali manj časa za aplikacijo drog, 18,5 % potrebuje od 10 do 20 minut časa, 13 % od 20 minut do ene ure, kar 11,1 % anketiranih pa potrebuje več kot uro časa za aplikacijo droge.

Anketirani najpogosteje (39,6 %) aplicirajo drogo v roko. Kar 15,1 % anketiranih aplicira drogo v dimlje, 13,2 % injicira v nogo, 11,3 % pa je navedla drugo. Ta skupina anketiranih pogosto injicira v roko in nogo ali v roko in mišico oziroma dimlje. Pod drugo so anketirani navedli tudi »kjer najdem žilo«.

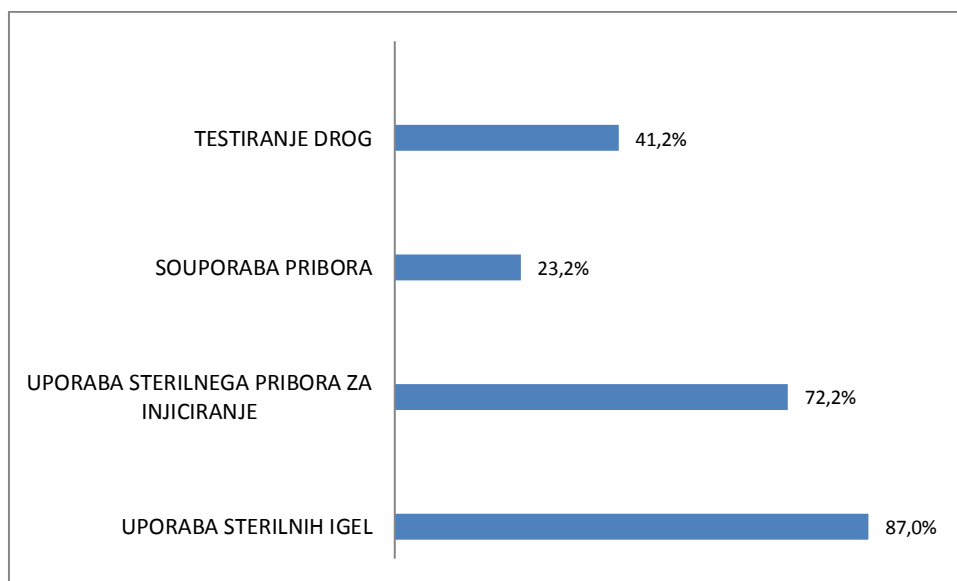
3.4 Tvegana vedenja

Na podlagi zbranih podatkov je moč zaključiti, da so anketirani v splošnem dobro informirani oziroma seznanjeni z možnostjo okužbe z nalezljivimi boleznimi preko izmenjave pribora za injiciranje droge. Ob dobri informiranosti z možnostjo okužbe z nalezljivimi boleznimi z izmenjavo pribora, posledično sledijo pričakovani rezultati glede rabe pribora, ki ga je uporabil že nekdo drug. Večina anketiranih (87 %) sicer uporablja sterilne igle za aplikacijo drog, nekaj manj jih navaja uporabo ostalega sterilnega pribora za injiciranje drog (žlice, filtri), in sicer 72,2 %, manj kot polovica anketiranih (41,2 %) navaja, da preverja kvaliteto droge predno jo uporabi. 23,2 % anketiranih pa je že souporabljalo pribor za injiciranje, kljub temu, da v večini (96,6 %) vedo, da se lahko s souporabo pribora okužijo z nalezljivimi boleznimi.

Za pripravo substance za aplikacijo drog večina anketiranih (72,2 %) uporablja čisto vodo iz pipe, ki jo dobi doma, v dnevnem centru, v zavetišču ali na stranišču, 13 % anketiranih

uporablja vodo iz plastenke. Z vidika varovanja zdravja je posebej zaskrbljujoče, da 9,3 % anketiranih pridobi vodo iz narave (luža, potok, Ljubljanica, deževnica, sneg).

Več kot dve tretjini anketiranih (62,1 %) je že doživelo predoziranje, skoraj vsi (93,0%) pa so že naredili out. Le 28,3 % je zaradi out-a iskalo zdravniško pomoč.

Slika 4-3: Tvegana vedenja povezana z injiciranjem drog med anketiranimi uporabniki prepovedanih drog v programih Društva Stigma

3.5 Uporabnost varne sobe za uživanje drog

Večina anketiranih (91,4 %) je že slišala za program varnih sob za uživanje drog in bi te prostore uporabljala. Nekaj manj kot deset odstotkov (8,6 %) ne bi uporabljalo varnih sob, zaradi strahu pred razkritjem in stigmatizacijo, ali pa zato, ker droge lahko v miru uporablja doma. Tisti, ki bi vedno uporabili varno sobo, so to pojasnjevali predvsem z varnostjo, zasebnostjo, mirom, dostopnostjo sterilnega pribora in medicinske pomoči v primerih predoziranja, odmaknjenostjo od ljudi, ki niso s te »scene«, občutkom normalnosti, ipd. Anketirani uživalci drog, ki bi varno sobo obiskali le občasno, pa odgovor pogojujejo predvsem z bližino varne sobe, strukture in prisotnih ljudi v varni sobi in pa z možnostjo zasebnosti.

Na vprašanje »Ob katerih urah bi uporabil varno sobo?« so anketirani odgovarjali podobno, kot na vprašanje »V katerem delu dneva bi uporabljali varno sobo« in navajali zelo različne dele dneva. Večina bi omenjen prostor uporabljala večkrat na dan, nekaj tudi ponoči, največ pa takrat »ko ima drogo«.

Anketirani so predlagali, da bi bilo dobro, da bi bila varna soba odprta 24 ur na dan in da bi v njej delal zdravstvenik in da bi bil v njej prisoten bivši uporabnik drog, ki ima opravljen tečaj prve pomoči ter da jo ne bi oblegali policisti in da bi varnostnik poskrbel, da ne bi prihajalo do kaljenja javnega reda in miru zaradi nerešenih vprašanj med uporabniki prepovedanih drog. Po njihovem mnenju bi moralo biti prepovedano zbiranje uporabnikov pred varno sobo. Anketirani predlagajo, da bi bilo poleg opreme za injiciranje v varni sobi poskrbljeno tudi za

varnost (aparati za reanimacijo, posebne luči, zvonci za pomoč). Anketirani od zdravstvenika pričakujejo tudi pomoč pri aplikaciji drog.

Anketiranci smo povprašali tudi po ocenili števila potencialnih uporabnikov varne sobe za injiciranje drog v Ljubljani. Skoraj dvajset odstotkov anketiranih meni, da je na območju Ljubljane 51 do 100 užiivalcev prepovedanih drog, ki bi potrebovalo varno sobo za injiciranje. 14,8 % meni, da je takšnih uporabnikov do 50, nekaj manj odstotkov pa pravi, da je potreb za 101-200. Anketiranci so poudarjali, da v to skupino sodijo vsi brezdomni intravenozni užiivalci prepovedanih drog, ki se nahajajo na območju mestne občine Ljubljana, pa tudi skupina dnevni migrantov, ki prihaja v Ljubljano v službo in šolo in injicira droge.

Anketirani so posebej izpostavili, da mesto Ljubljana varno sobo za injiciranje potrebuje zaradi varnosti pred okužbami z nalezljivimi boleznimi (»zaradi odvrgenih igel«); da imajo brezdomni intravenozni uporabniki drog nekje neksterilen in varne prostor za aplikacijo drog, ki bi si jih drugače aplicirali na javnih mestih.

4 ZAKLJUČKI

V splošnem med anketiranimi uporabniki drog prevladujejo moški. V raziskavi zajeti uporabnik drog je imel v povprečju 36 let, najmlajši je dopolnil 23 let, najstarejši pa je imel 54 let. Večina anketiranih živi v lastnem stanovanju, kar 14 % anketiranih je brezdomnih.

Večina (86,2 %) anketiranih uporabnikov drog se sooča s problemom brezposelnosti in je samskih. Skoraj 60 % anketiranih pa ima srednješolsko ali poklicno izobrazbo.

Anketiranci so pripovedovali, da prostor, kjer drogo užiivajo, sicer skrbno izbirajo, vendar pa je pogosto izbira prostora bolj stvar naključja in trenutnih okoliščin, povezanih z nabavo prepovedanih drog in z nepredvidljivimi dogodki. Včasih že način uporabe droge določa, kje jo bo užiivalec uporabil. Glede prostora in pogostnosti užiivanja drog zbrani podatki kažejo, da je med vsemi anketiranimi uporabniki drog najpogostejši prostor užiivanja droge še vedno dom (75,9 %). Kljub temu v visokih deležih anketirani navajajo užiivanje v toaletnih prostorih (50 %), avtu (25,9 %) ter parku (25,9 %), idr. Kar 12,3 % vprašanih pa je navedlo, kategorijo drugo, ki se nanaša na zapuščene hiše, naravo, zavetišče, dnevni center.

- Varna soba za injiciranje naj bi bila blizu zavetišč, dnevnih centrov ali Centrov za zdravljenje odvisnosti od prepovedanih drog.

Anketirani v večini uporabljajo heroin. Tej drogi sledi uporaba kokaina in substitucijskih zdravil. Skoraj četrtina anketiranih pa navaja uporabo novih drog, med katerimi izstopa 3-MMC.

- Glede na to, da se je v skupini visoko tveganih injicirajočih uporabnikov drog zaznalo injiciranje novih drog, je potrebno razviti ukrepe preprečevanja in zmanjševanja škode, ki nastaja ob injiciranju novih drog in biti na omenjeno ciljno skupino še posebej pozoren.

Nadalje podatki kažejo, da je prevladujoč način užiivanja droge injiciranje (87,9 %), da več kot polovica anketiranih užiiva drogo trikrat ali več na dan in da je v splošnem najpogostejše

uživanje drog popoldne (od 14-ih do 18-ih) (58,6 %) in dopoldne (od 10-ih do 12-ih) (53,4 %). Izkazalo se je, da več polovica uporabnikov drog v povprečju potrebuje relativno malo časa, da si aplicira drogo, in sicer 10 minut ali manj. 18,5 % potrebuje od 10 do 20 minut, 13 % od 20 minut do ene ure medtem, ko kar 11% uporabnikov potrebuje več kot eno uro.

- Anketiranci bi potrebovali varno sobo za injiciranje droge, ki bi bila odprta skozi cel dan ali celo 24 ur in pri aplikaciji droge po potrebi asistenco.

Na podlagi zbranih podatkov je moč zaključiti, da so uporabniki drog v splošnem dobro informirani oziroma seznanjeni z možnostjo okužbe z nalezljivimi boleznimi preko izmenjave pribora za injiciranje droge. Ob dobri informiranosti z možnostjo okužbe z nalezljivimi boleznimi z izmenjavo pribora, posledično sledijo pričakovani rezultati glede rabe pribora, ki ga je uporabil že nekdo drug. Kljub temu, da večina anketiranih uporabnikov drog uporablja sterilni igle in sterilni pribor za injiciranje, je souporaba sterilnega pribora za injiciranje še vedno prisotna. Zbrani podatki kažejo, da se je skoraj polovica anketiranih uporabnikov drog že predoziralo v preteklosti.

- V varni sobi bi bilo dobro spremljati spremembo vedenja glede uporabe sterilnega pribora in ravnanja z že uporabljenim priborom.

Več kot 90 % anketiranih je že slišalo za program varnih sob za uživanje drog in bi te prostore uporabljalo. Nekaj manj kot deset odstotkov (8,6 %) ne bi uporabljalo varnih sob, zaradi strahu pred razkritjem in stigmatizacijo, ali pa zato, ker droge lahko v miru uporablja doma. Tisti, ki bi vedno uporabili varno sobo, so to pojasnjevali predvsem z varnostjo, zasebnostjo, mirom, dostopnostjo sterilnega pribora in medicinske pomoči v primerih predoziranja, odmaknjenostjo od ljudi, ki niso s te »scene«, občutkom normalnosti, ipd.

- Varna soba bi morala biti integrirana v skupnost na tak način, da ne bi zbujala pozornosti. V okolici varne sobe se uporabniki drog ne bi smeli zbirati in združevati.

Število anketiranih ne odraža dejanske situacije o potrebah po varni sobi za injiciranje v Sloveniji, saj je bila anketa izvedena le na območju Mestne občine Ljubljana in med uporabniki različnih programov Društva Stigma. Na podlagi ocene o visoko tveganih uporabnikov opiatov, ki je v letu 2013 v Sloveniji znašala 5252⁴, menimo, da je potreb med uživalci drog več tako v Ljubljani kakor tudi v vseh drugih regijah, kjer so programi zmanjševanja škode na področju drog in Centri za preprečevanje in zdravljenje odvisnosti od prepovedanih drog.

- Na območju Mestne občine Ljubljana naj bi bilo po prevladujoči oceni anketirancev od 50 do 100 uporabnikov drog, ki bi dnevno, večkrat na dan uporabljali varno sobo.

⁴ NIJZ, OE Koper 2014. Visoko tvegana uporaba opijatov.

5 VIRI

- Grebenc, V., Kvaternik Jenko, I., Bah, B., Flaker. V. Ocena potreb in načrtovanje odgovorov po novih programih pomoči za uživalce drog v RS. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo (raziskovalno poročilo), 2006.
- Hedrich, D. European report on drug consumption rooms, V: European Monitoring Centre for Drug and Drug Addiction (končno poročilo), 2004. [Http:// www.ac-company.org/conference_prague](http://www.ac-company.org/conference_prague) (7. 7. 2007).
- NIJZ OE Koper. Visoko tvegana uporaba opijatov. Koper, 2014.
- Kvaternik, I., Poldrugovac, M., Kocmur, D., Bah, B., Zamernik, E., Novakovič, S., Paš M. Vzpostavitev varnih sob za uporabnike prepovedanih drog. Predlog načina delovanja in ocena stroškov in učinkov. Koper: ZZV Koper v sodelovanju z IVZ RS, Društvom Stigma, Društvom Svit, Združenjem DrogArt, 2013.
- Sever, M. Slogi in načini uživanja drog, ki jih je mogoče injicirati, potrebe uživalcev drog glede prostora uživanja. Ocena potreb in načrtovanje odgovorov po novih programih pomoči za uživalce drog v RS. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo (raziskovalno poročilo), 2006.

6 PRILOGA

ZNAČILNOSTI UŽIVALCEV PREPOVEDANIH DROG IN POTREBE PO VARNEM PROSTORU ZA UŽIVANJE DROG

Anketni vprašalnik je izdelan z namenom raziskave o potrebah uživalcev drog glede prostora uživanja drog oziroma varne sobe. Vprašalnik zajema vprašanja, ki se nanašajo na prostor in pogostost uživanja drog, na način uživanja drog, okoliščine uživanja drog, na koncu pa je kratek sklop demografskih vprašanj in vprašanj, ki se nanašajo na potrebo po varnem prostoru za uživanje drog. Anketiranje je anonimno.

Za sodelovanje se vam vnaprej zahvaljujemo.

Šifra uporabnika (vpiši): _____ Kraj izpolnjevanja (vpiši) : _____ Datum (vpiši dd.mm.lilll): _____

1 Prostor in pogostnost uživanja drog

V1.1 Kje najpogosteje uživaš drogo? (obkroži; možnih je več odgovorov)

- a. WC.
- b. Avtobusna postaja.
- c. Lokal.
- d. Park.
- e. Garaža.
- f. Klet.
- g. Doma.
- h. V službi.
- i. Pri dilerju.
- j. V avtu.
- k. V šoli.
- l. Drugo (vpiši): _____

V1.2 Kadar uživaš droge, kolikokrat na dan jih uživaš? (obkroži)

- a. Enkrat.
- b. Dvakrat.
- c. Trikrat ali več.

V1.3 Katere droge uživaš? (obkroži)

- a. Heroin.
- b. Kokain.
- c. Metadon, Buprenorfin, Substitol, Subutex (**ZLORABA!**)
- d. Nove droge (sladoled – 3-MMC, mefedron, GHB/ GBL, 25I-NBOMe...)
- e. Amfetamini /tablete
- f. Drugo (vpiši): _____

2 Način uživanja drog

V2.1

Katere droge injiciraš? _____

Katere droge snifaš? _____

V2.2 V katerem delu dneva najpogosteje uživaš drogo? (obkroži)

- a. Zjutraj (od vključno 6 do 10).
- b. Dopoldne (od vključno 10 do 14).
- c. Popoldne (od vključno 14 do 18).
- d. Zvečer (od vključno 18 do 22).
- e. Ponoči (od vključno 22 do 6).

V2.3 Koliko časa v povprečju porabiš, da se zadeneš? (obkroži)

- a. 10 minut ali manj.
- b. Od 10 do 20 minut.
- c. Od 20 minut do ene ure.
- d. Več kot eno uro.

V2.4 Mesto injiciranja: V kateri del telesa injiciraš droge? (obkroži)

- a. Roka.
- b. Noga.
- c. Dimlje.
- d. Drugo (vpiši): _____

3 Okoliščine uživanja drog

V3.1 Ali vedno uporabljaš čiste/sterilne igle? (obkroži)

- a. Da
- b. Ne

V3.2 Ali uporabljaš čist/sterilen pribor za injiciranje (žlice, filtri,...)? (obkroži)

- a. Da
- b. Ne

V3.3 Kje dobiš vodo za pripravo substance za injiciranje?

V3.4 Ali preverjaš kvaliteto droge, ki jo uporabljaš? (obkroži)

- a. Da
- b. Ne

V3.5 Ali veš, da se lahko s souporabo pribora okužiš z nalezljivimi boleznimi? (obkroži)

- a. Da
- b. Ne

V3.6 Ali kdaj uporabljaš tudi pribor, ki ga je uporabil že nekdo drug? (obkroži)

- a. Da
- b. Ne

V3.7 Ali si že kdaj doživel »overdose«? (obkroži)

- a. Da
- b. Ne

V3.8 Ali si že kdaj naredil »out«? (obkroži)

- a. Da
- b. Ne

Če DA, ali si se po pomoč obrnil k zdravniku? (obkroži)

a. Da

b. Ne

4 Socio-demografski podatki

V4. 1 Spol (obkroži):

a. Moški

b. Ženski

V4. 2 Starost v letih (vpiši): _____

V4. 3 Kje trenutno prebivaš? (obkroži):

a. Lastno stanovanje.

b. Pri prijatelju/-ih

c. Pri starših / sorodnikih

d. Na cesti/ulici.

e. V zavetišču.

f. Drugo (vpiši): _____

V4.4 Zakonski stan (obkroži)

a. Samski.

b. Poročen.

c. Zunajzakonska skupnost.

V4.5 Dosežena stopnja formalne izobrazbe (obkroži):

a. Nepopolna osnovnošolska izobrazba.

b. Osnovnošolska izobrazba.

c. Srednja poklicna/splošna izobrazba (IV. ali V. Stopnja).

d. Višješolska/visoka univerzitetna izobrazba (VI. ali VII. stopnja).

e. Magisterij ali doktorat

V4. 6 Zaposlitveni status (obkroži):

a. Zaposlen.

b. Srednješolec / Študent

c. Upokojenec.

d. Brezposeln.

V4. 7 Državljanstvo (obkroži)

a. Slovensko.

b. Sem državljan druge države (vpiši): _____

5 Varne sobe za uživanje drog

V5.1 Ali si že slišal/-a za varne sobe za uživanje drog? (obkroži)

a. Da

b. Ne

V5.2 Ali bi uporabil/-a varno sobo, če bi že obstajala? (obkroži in po potrebi komentiraj)

a. Da

b. Ne

V5.3 Ob katerih urah bi uporabil varno sobo? (vpiši)

V5.4 Ali imaš še kakšne predloge, kako naj bi delovala varna soba? (vpiši)

V5.5 Koliko je po tvojem mnenju uživalcev drog na območju Ljubljane, ki bi potrebovalo (uporabljalo) varno sobo? (v mislih jih preštej in vpiši število):
